

NP

NEMZETI
HAUSZMANN
PROGRAM

NEMZETI HAUSZMANN PROGRAM

TARTALOM

KÖSZÖNTŐ	5
I. KIK VAGYUNK?	6
II. CÉLJAINK	8
III. ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÜNK FEJLESZTÉSE	9
FŐÖRSÉG	10
LOVARDA	14
STÖCKL LÉPCSŐ	18
HAUSZMANN-FÉLE RÁMPA	18
KARAKAS PASA TORNYA	19
YBL-TÁMFAL	19
BUZOGÁNYTORONY	19
BUDAVÁRI PALOTA	20
DÉLI ÖSSZEKÖTŐ SZÁRNY	24
SZENT ISTVÁN-TEREM	26
A VÖRÖSKERESZT EGYLET EGYKORI SZÉKHÁZA	30
JÓZSEF FŐHERCEGI PALOTA	32
HONVÉD FŐPARANCSNOKSÁG	36
MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR	38
IV. KORSZERŰ ÖRÖKSÉGVÉDELEM	40
V. ÉLHETŐBB VÁR KIALAKÍTÁSA: AUTÓ- ÉS AKADÁLYMENTESÍTÉS, KÖZTERÜLET-FEJLESZTÉSEK, ZÖLDFELÜLETEK MEGÚJÍTÁSA	44
ELLYPS SÉTÁNY	47
ZÖLDFELÜLETEK MEGÚJÍTÁSA	48
VÁRFALAK HELYREÁLLÍTÁSA	50
SZÖKŐKUTAK FELÚJÍTÁSA	50
VI. A BUDAI VÁR PROGRAM- ÉS ÉLMÉNYKÍNÁLATÁNAK SZÍNESÍTÉSE	52
HAUSZMANN ALAJOS (1847–1926)	56

NEMZETI HAUSZMANN PROGRAM

” —

A budai Vár közös örökségünk. Küldetésünk, hogy megőrizzük és megújítsuk; olyan helyé tegyük, ahová mindannyian örömmel térünk vissza.

FODOR GERGELY
kormánybiztos,
a Várkapitányság vezetője

Sok más nemzethez hasonlóan nekünk, magyaroknak is megvannak a szimbolikus helyeink. Olyan helyek, amelyekhez ragaszkodunk, amelyekért harcolunk, amelyekre büszkék vagyunk, és amelyekért közös felelősséggel tartozunk. Ha végigtekintünk történelmünk évszázadain, akkor bátran mondhatjuk, hogy a magyarság számára a budai Vár egy ilyen szimbolikus hely.

Nekünk a Vár mindig jóval többet jelentett épületek, falak és bástyák összességénél. A budai Vár az elmúlt évszázadokban a magyar állami és egyházi élet, a magyar kultúra, a magyar polgárosodás és a magyar szabadság bástyája volt, mindazoké az értékeké, amelyek máig meghatározzák nemzeti identitásunkat.

Hosszú évtizedek rombolása és elfeledettsége után a Vár most újra a fejlődés és az újjászületés korszakát éli. Fejlesztéseink célja, hogy a Várat visszaadjuk a magyar embereknek, és egy olyan városrészt alakítsunk ki, ahol jó élni, ahol hosszabb időt is érdemes eltölteni, és ahová újra és újra érdemes ellátogatni, mert mindig új élményekkel fogadja a látogatókat.

A budai Vár sorsa számunkra nemzeti ügy – ezért fontos, hogy a jövőjével kapcsolatban világos, megalapozott és végrehajtható terveink legyenek. A Nemzeti Hauszmann Program fejlesztéseinek leírását jó szívvel ajánlom a Tisztelt Olvasó figyelmébe.

I. KIK VAGYUNK?

2019. január 1-jétől a Várkapitányság Nonprofit Zrt. irányítja a Budavári Palotanegyedet érintő kormányzati fejlesztési program megvalósítását.

A jogelődök évtizedes tapasztalataira támaszkodva a Várkapitányság új alapokra helyezte a Vár területén tervezett fejlesztések irányítását. Olyan hatékony szervezetet hoztunk létre, ahol a munkatársak elkötelezettek az épített örökség megóvása iránt, és azon dolgoznak, hogy a budai Vár ismét visszanyerje régi eleganciáját, világörökségi státuszához méltó rangját.

Feladatunk a Budavári Palotanegyed és környezetének megújítása, a fejlesztések koordinálása és a terület értékőrző kezelése. Munkánkat a felelősség, a minőség

iránti elkötelezettség, a dinamizmus, a nyitottság és a tervszerűség jellemzi.

Felelősséggel tartozunk a ránk bízott épített, kulturális és régészeti örökség iránt, amit a jó gazda gondosságával óvunk és gazdagítunk.

A minőség tekintetében mindig a kivételes színvonalra törekszünk, amit csak felkészültségünk és tudásunk folyamatos gyarapításával érhetünk el.

Dinamikusan működő szervezatként feladataink megoldása során mindannyiunkat a kreativitás, az életerő és a kezdeményezőkézség vezet.

Nyitottak vagyunk az új, innovatív megoldásokra, szolgáltatásainkat a budai Várban élő, dolgozó vagy ide látogató emberek igényei szerint fokozatosan fejlesztjük.

Munkánkat a tervszerűség jellemzi: minden döntésünk illeszkedik jövőképünkhöz, amely a budai Vár és nemzeti örökségünk megújítását szolgálja.

II. CÉLJAINK

A budai Vár Magyarország, Európa és a világ kiemelkedően értékes épített és kulturális örökségének része, a nemzet szimbolikus helyszíne, identitásunk alapköve, melyért közös felelősséggel tartozunk.

Meggyőződésünk, hogy a Várnegyed többre hivatott annál, mint hogy egy legyen a turisztikai látványosságok sorában.

A Nemzeti Hauszmann Programban tervezett minden fejlesztésünk azt a célt szolgálja, hogy a Vár ismét a magyar emberek mindennapjainak részévé váljon. Munkánkat az itt élők és az idelátogatók igényeinek figyelembevételével végezzük, hiszen a Vár sorsa közös felelősségünk.

”

A Budavári Palotanegyed a következő évtizedben felébred „Csipkerózsika-álmából”.

Törekvéseinknek hármas célja van: a fejlesztések növelik a várbéli polgárok életminőségét, biztosítják a nemzeti identitásunk 21. századi reneszánszát, valamint gazdagítják épített örökségünket és természeti értékeinket.

A fejlesztésekkel kapcsolatos minden elgondolásunk középpontjába ezt az ember- és közösség szempontú megközelítést emeltük, és e gondolat mentén összegeztük legfontosabb céljainkat és eddig megtett lépéseinket.

Látogatók a Hunyadi-udvaron

III. ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÜNK FEJLESZTÉSE

”

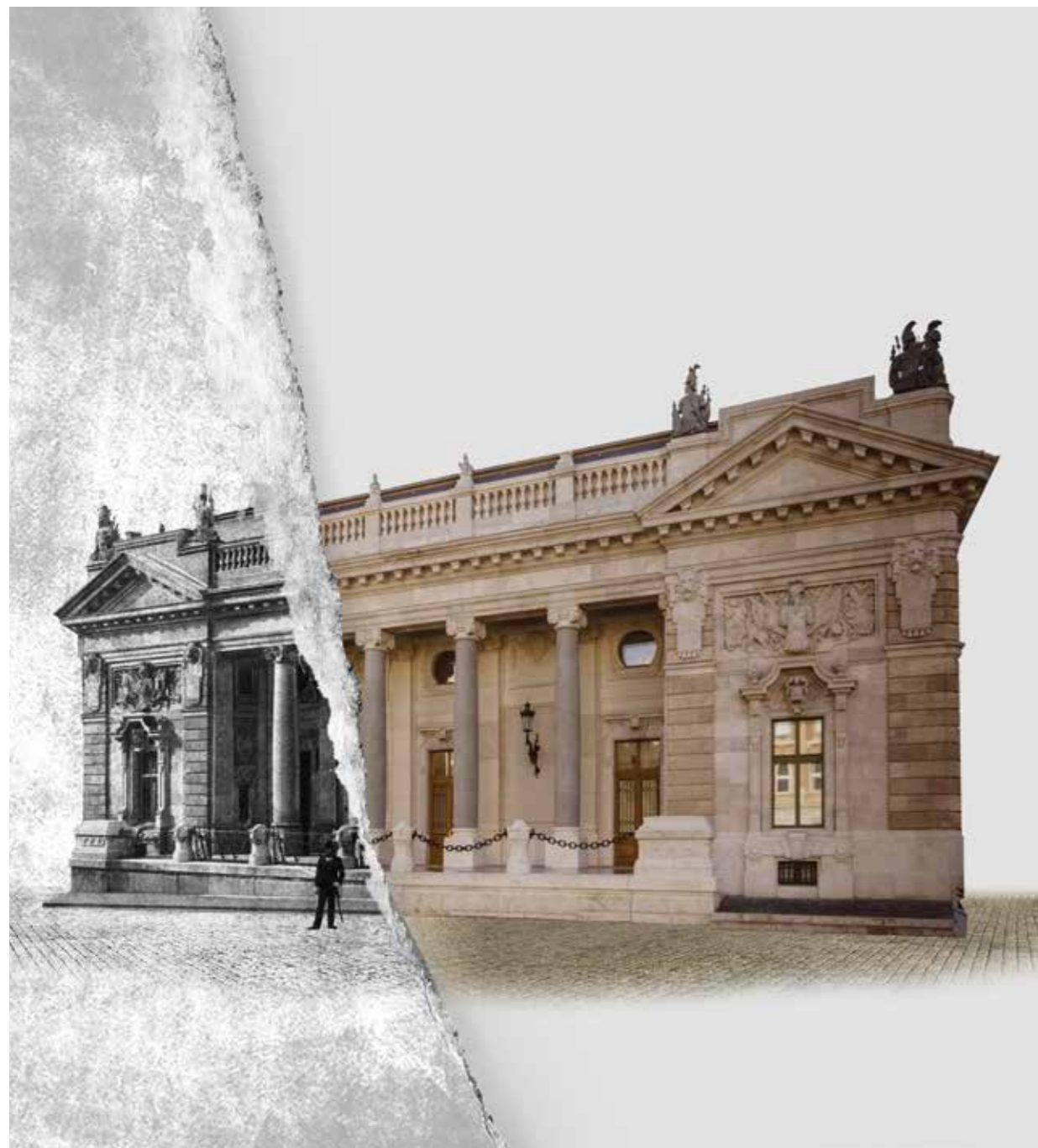
A Budavári Palotanegyed megújult terei és épületei a városrész fénykorát, a 19. és a 20. század fordulóját idézik.

A kormány döntése értelmében a Nemzeti Hauszmann Program 2019 februárjában indult. A Budavári Palotanegyed megújítását a Várkapitányság irányítja. Mára fejlesztéseink eredményeit az ide látogatók is láthatják, évtizedeken keresztül romosan álló területek újultak meg és vehették birtokba őket az érdeklődők.

Újjászületett a Főrség és a Lovarda épülete

FŐÖRSÉG

1905 körül

A Főőrség helye, 2016

A Hunyadi udvar nyugati oldalán közel ötven év után ismét teljes pompájában áll az egykori Főőrség. Az épületet az eredeti tervekét követve, de a 21. század technológiai kihívásainak megfelelően építettük újjá. Az épület 2020-ban készült el, azóta kávézó, étterem, illetve kulturális rendezvény- és kiállítótér kínál benne kellemes időtöltést a Várban élőknek és a látogatóknak.

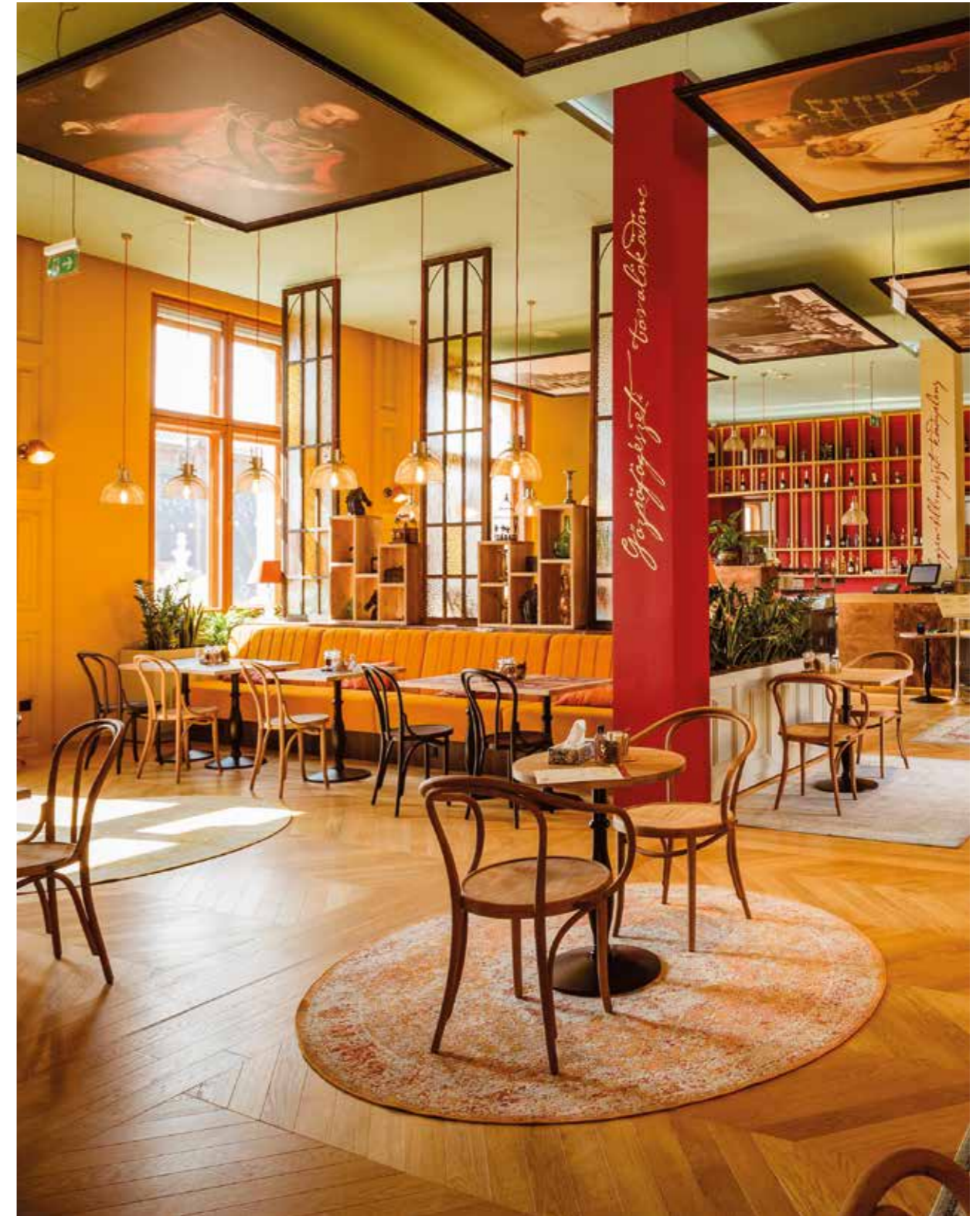
2021

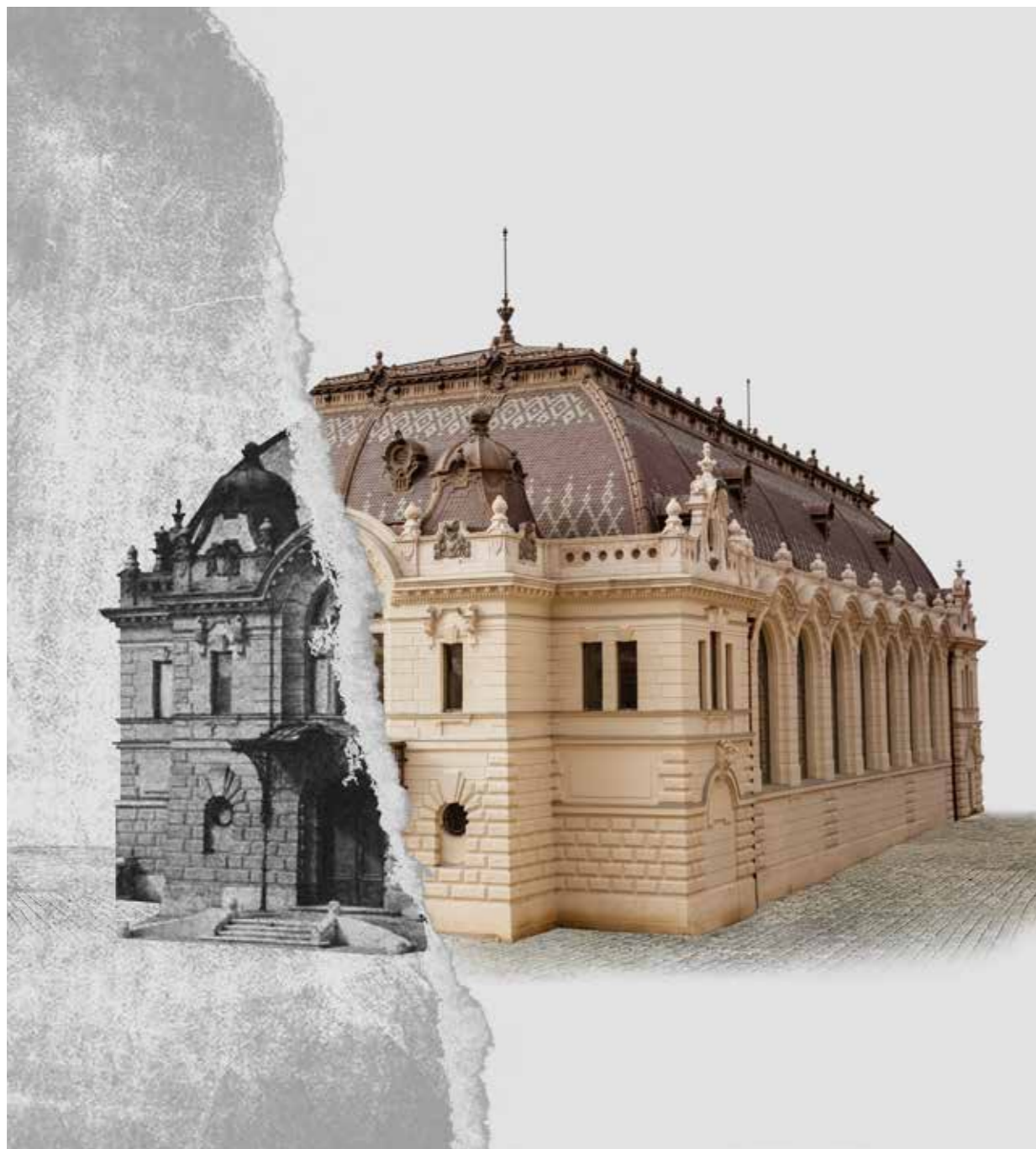
A Főrség részletei

Az épület Hauszmann Alajos eredeti tervei szerint épült újjá

A Főrségben egy étterem is található

1912

A Csikós udvar a Lovát fékező csikós szobráról kapta a nevét, melyet restaurálását követően 2019 augusztusában helyeztünk vissza eredeti helyére, az újjáépített Lovarda épülete elé. A reprezentatív lovaglócsarnok eredetileg Hauszmann Alajos tervei alapján épült 1899–1902 között, a kor legnevesebb mesterei dolgoz-

tak rajta: faburkolata Neuschloss Károly, üveglakalai Róth Miksa műhelyében készültek. A második világháborús sérülések után az épület helyreállítható lett volna, ennek ellenére 1950-ben lebontották. A megmaradt tervezési dokumentumoknak köszönhetően a korhűen visszaállított homlokzat mellett a belső

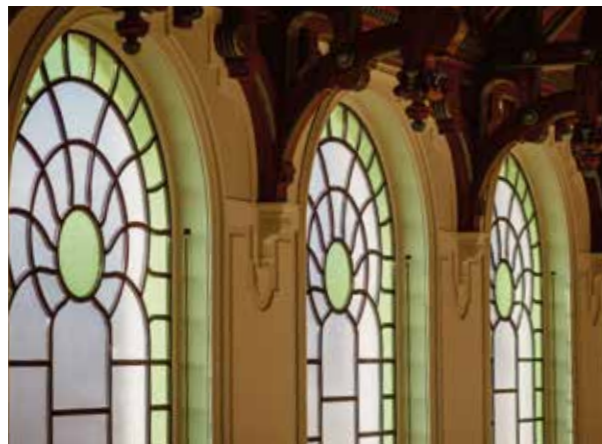
A Lovarda helye, 2016

Az újjáépült Lovarda, 2021

terekben is visszaköszönnek az eredeti anyagok, színek és motívumok. Az eredetivel megegyezően alakítottuk ki a nyitott fedélszékét, a gerendázatot és a páholyokat, a színes nagy ablakokat. A falak alsó része visszakapta lambrin faburkolatát, de modern konyhával, ruhatárral és kiszolgálóterekkel is felszereltük az épületet. A közel 1500 m²-es Lovarda 21. századi multifunkcionális rendezvényterként nyílt meg 2021-ben, környezetének rendezése, zöldítése és akadálymentesítése után.

A Lovarda belülről hiteles másolata az eredetinek

A lovaglócsarnok rendezvényeknek ad otthont

A Lovarda színes ablakai alatt található a lambrin faburkolat

STÖCKL LÉPCSŐ

2016

2021

A Főrség és a Lovarda épületét az újjáépített neoreneszánsz Stöckl lépcső köti össze, amely önmagában is impozáns látványosság, és talán az ország legkülönlegesebb és legnagyobb múltra visszatekintő történel-

mi lépcsője. A Stöckl lépcső napjainkban ismét összekapcsolja a megújult Csikós udvar és a Budavári Palota szintjét.

HAUSZMANN-FÉLE RÁMPA

A Csikós udvar akadálymentesítését, a Hunyadi és Csikós udvar összekötését szolgálja a Hauszmann-féle rámpa újbóli kialakítása, amelyet a fennmaradt fotók és a korabeli tervek alapján építettünk újjá és adtunk át a közönségnek 2021-ben. A rámpa pillérei között pelenkázóval ellátott, akadálymentesen megközelíthető mosdóblokkok, míg a körülötte található területeken padok, szemetesek, ültetett és dézsás fák kaptak helyet.

A fejlesztés záró elemeként készült el a teljes Csikós udvar végleges burkolata, a terület új dísz- és közvilágítást kapott, új zöldfelületként pedig létrehoztuk a Törökkertet, amelyet fák telepítésével tettünk otthonossá.

KARAKAS PASA TORNYA

2023

2023-ban elkészül a Karakas pasa tornyának rekonstrukciója is, amelyben információs pont, kávézó, bolt és egy új mosdó szolgálja majd a budai Várba látogatók kényelmét.

YBL-TÁMFAL

Felújítottuk az Ybl-támfalat, ezáltal ismét egységes és esztétikus lett a Csikós udvar látképe.

BUZOGÁNY-TORONY

A felújítás befejezése után új külsővel és megújult funkciókkal fogadja majd a látogatókat a Buzogánytorony is.

A Királyi Palota a századfordulós átépítés után, 1935

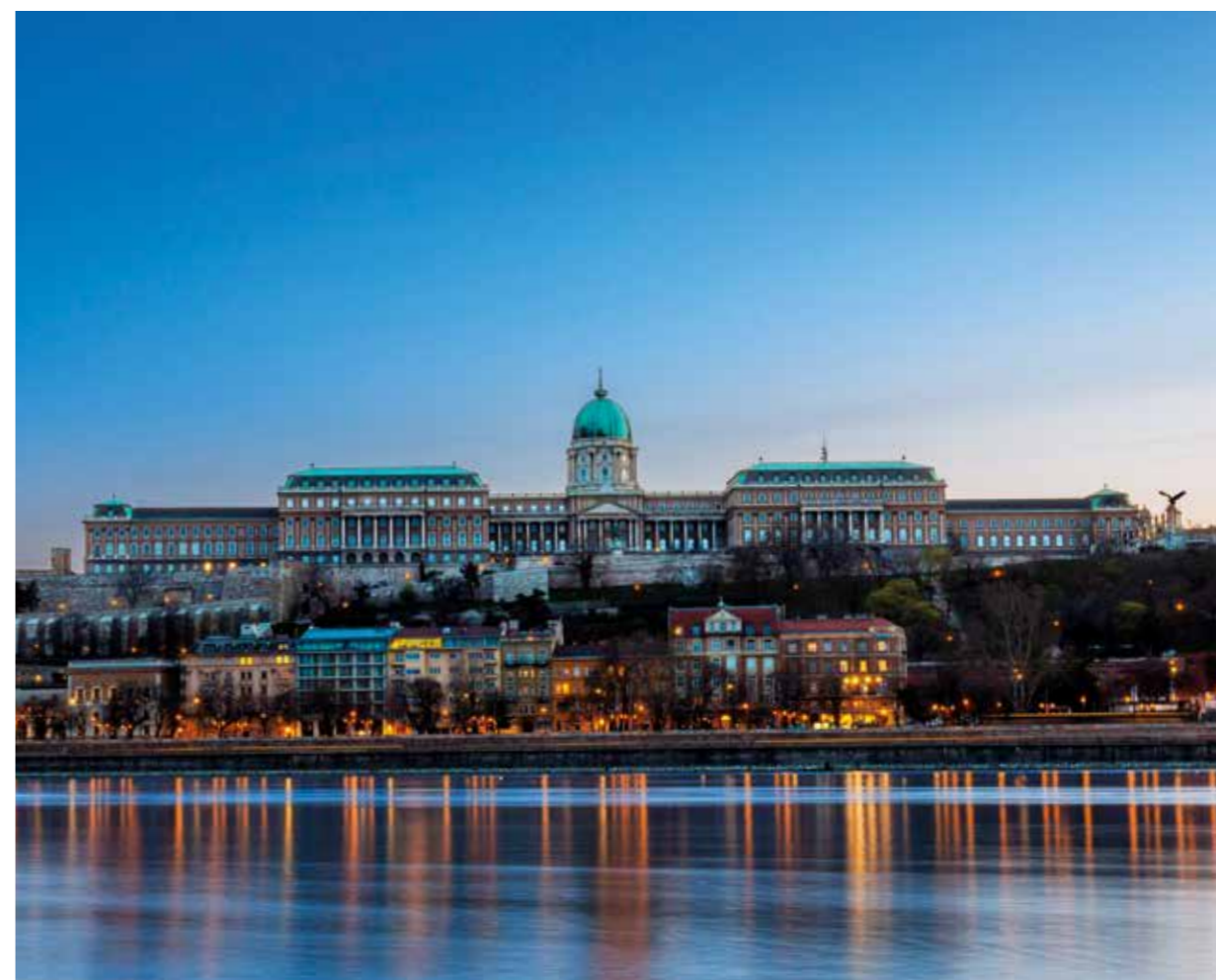

A Királyi Palota súlyos károkat szenvedett a második világháborúban, 1945

BUDAVÁRI PALOTA

A Budavári Palota a budai Vár meghatározó, kiemelkedően értékes épületegyüttese, melynek rekonstrukciója régóta esedékes. A teljes felújítás megalapozott előkészítést igényel. Ennek próbafeladataként tekintettünk a déli összekötő szárny helyreállítására, mellyel 2021 nyarára végeztünk. A palota teljes körű műszaki, építészeti, művészettörténeti és funkcionális

állapotfelmérése már elkészült, most pedig dolgozunk az épületegyüttes hasznosítására vonatkozó elképzeléseken. Folytatjuk a teljes palotaegyüttes megújításának előkészítését is, hogy az épület néhány év múlva újra Hauszmann-kori fényében tündökölhessen. A régóta esedékes munkát a Szent György tér felől folytatjuk 2022-ben.

Jelenlegi látkép Pestről

1932

2021

Látványtervek a Budavári Palota északi épületszárnyairól

A felújított északi homlokzat, 2021

A déli összekötő szárny északi homlokzata, 1905

A déli összekötő szárny 2019-ben

DÉLI ÖSSZEKÖTŐ SZÁRNY

A déli összekötő szárny egy aránylag keskeny épületrész a Budavári Palota együttesén belül, amely Hauszmann Alajos tervei alapján épült. A második világháborúban súlyos sérüléseket szenvedett. Ezután a Gellért-hegyre néző homlokzatot helyreállítás helyett az állampárt utasítására leegyszerűsítve átépítették, és évtizedekig csupán az udvari nézete emlékeztetett az eredeti állapotokra. Rekonstrukcióját 2020 januárjában kezdtük meg, helyreállítottuk a homlokzatait és belső térszerkezetét, így mára ismét eredeti formájában látható. Ez a Budavári Palota elsőként helyreállított épületrésze.

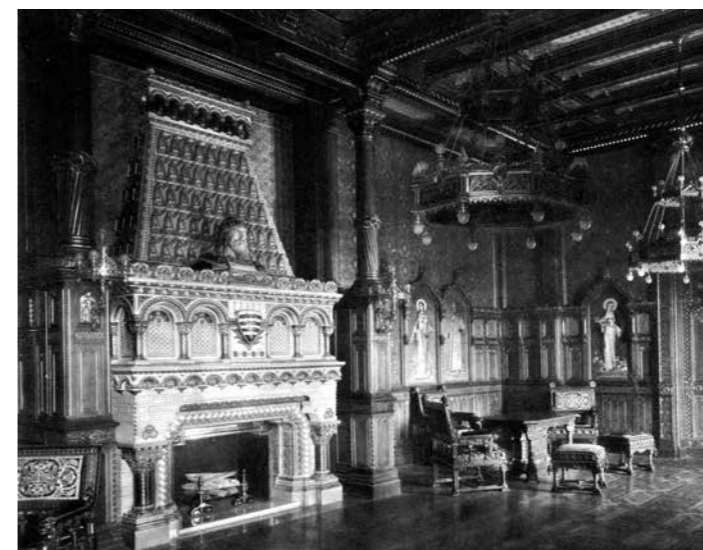

A palotaszárny az újjáépítés után, 2021-ben

SZENT ISTVÁN-TEREM

Az újjászületett Szent István-terem a Zsolnay-féle kandallóval

Az eredeti Szent István-terem, 1912

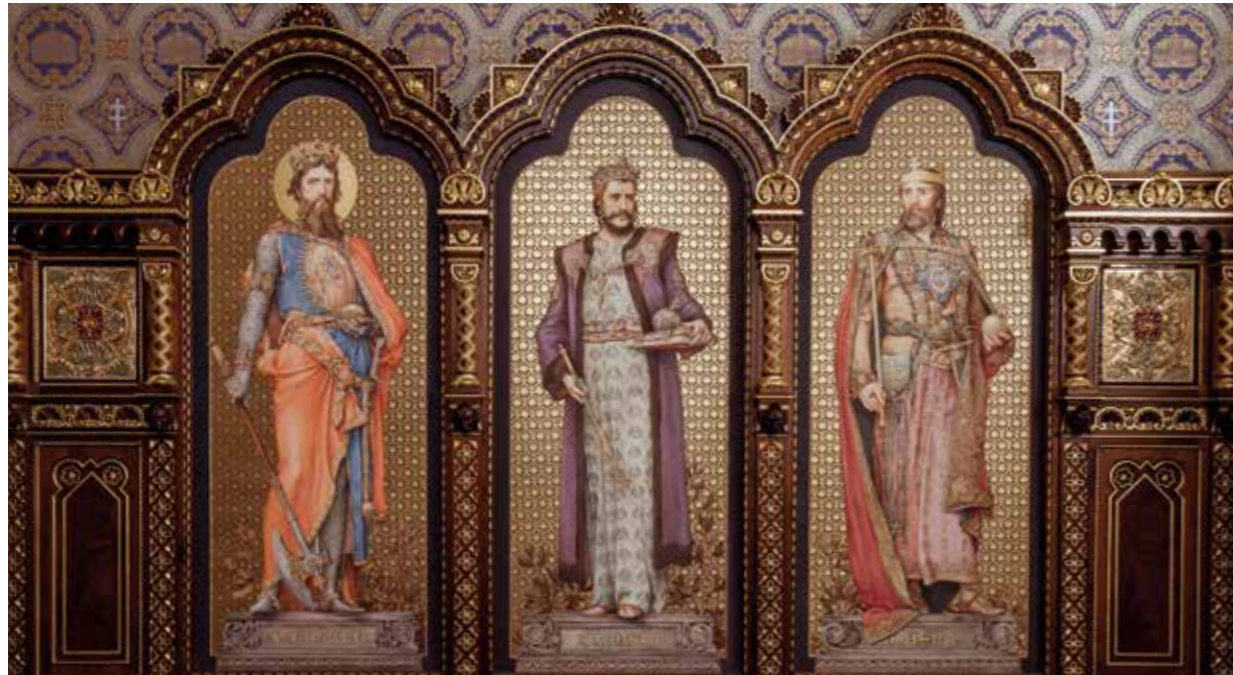
Az újraalkotott Szent István-mellszobor

A Budavári Palota déli összekötő szárnyában található Szent István-terem a századforduló magyar iparművészetének csúcsteljesítménye volt. Berendezésén, ami az 1900-as párizsi világkiállításon nagydíjat nyert, a kor legnagyobb mesterei dolgoztak, mint Zsolnay

Vilmos, Thék Endre, Jungfer Gyula vagy Strobl Alajos. A terem román stílusban készült, ám bizonyos pontokon az alkotók teret engedtek a magyar ornamentikának, a magyaros jellegnek is.

A Szent István-terem az újjáépítés után

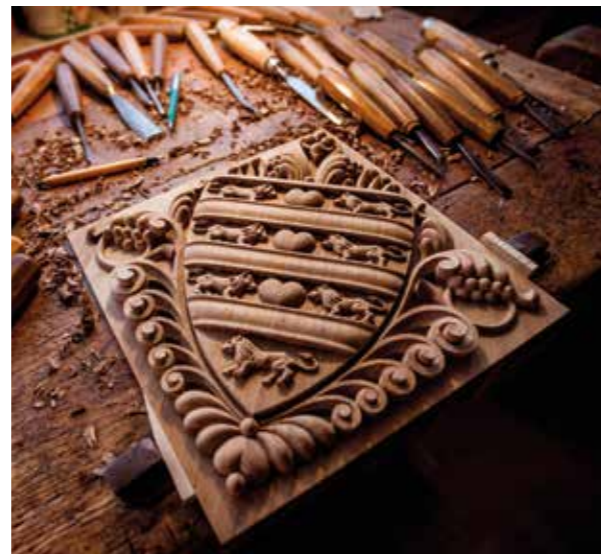
A falakat Árpád-házi királyok és szentek képei díszítik

A terem a második világháborúban teljesen megsemmisült, helyén később irodákat és tárolóhelyiségeket alakítottak ki. A Nemzeti Hauszmann Program keretében szakembereink a legnagyobb pontossággal állították helyre a történelmi helyiséget, amit a látogatók 2021. augusztus 20-ától csodálhatnak meg. A teremhez

vezető folyosón kiállítás látható, ahol mások mellett megtekinthető Aba-Novák Vilmos festménye, melyen Szent István felajánlja a koronát Szűz Máriának, illetve Havadtőy Sámuel világhírű magyar képzőművész kortárs installációja is.

A terem újraalkotása többéves munka volt

A legendás történelmi helyiség újraalkotott részletei

A Szent István-terem újraalkotott kárpitjainak egy részlete

A VÖRÖSKERESZT EGYLET EGYKORI SZÉKHÁZA

Az épület nyugati homlokzata, 1904

Látványterv a megújuló épületről

A Dísz tér délkeleti sarkán a Vöröskereszt Egylet egykori székháza egészen a II. világháború végéig szerves része volt a Várnegyed látképének. A II. világháborús belövések ellenére az épület megmenthető lett volna, de a politika 1946-ban mégis a teljes bontás mellett döntött. Az elhanyagolt telek régóta városképi sebként tátongott, az impozáns épület újjáépítésével több

mint fél évszázados adósságot törlesztünk. A Nemzeti Hauszmann Program részeként megújuló épület külső jegyeiben korhűen követi majd a sarokkupolákban végződő eredetit. Belsőépítészeti, épületgépészeti és üzemeltetési szempontból ugyanakkor modern megoldásokat alkalmazunk. Az újjáépítést 2021-ben elkezdtük.

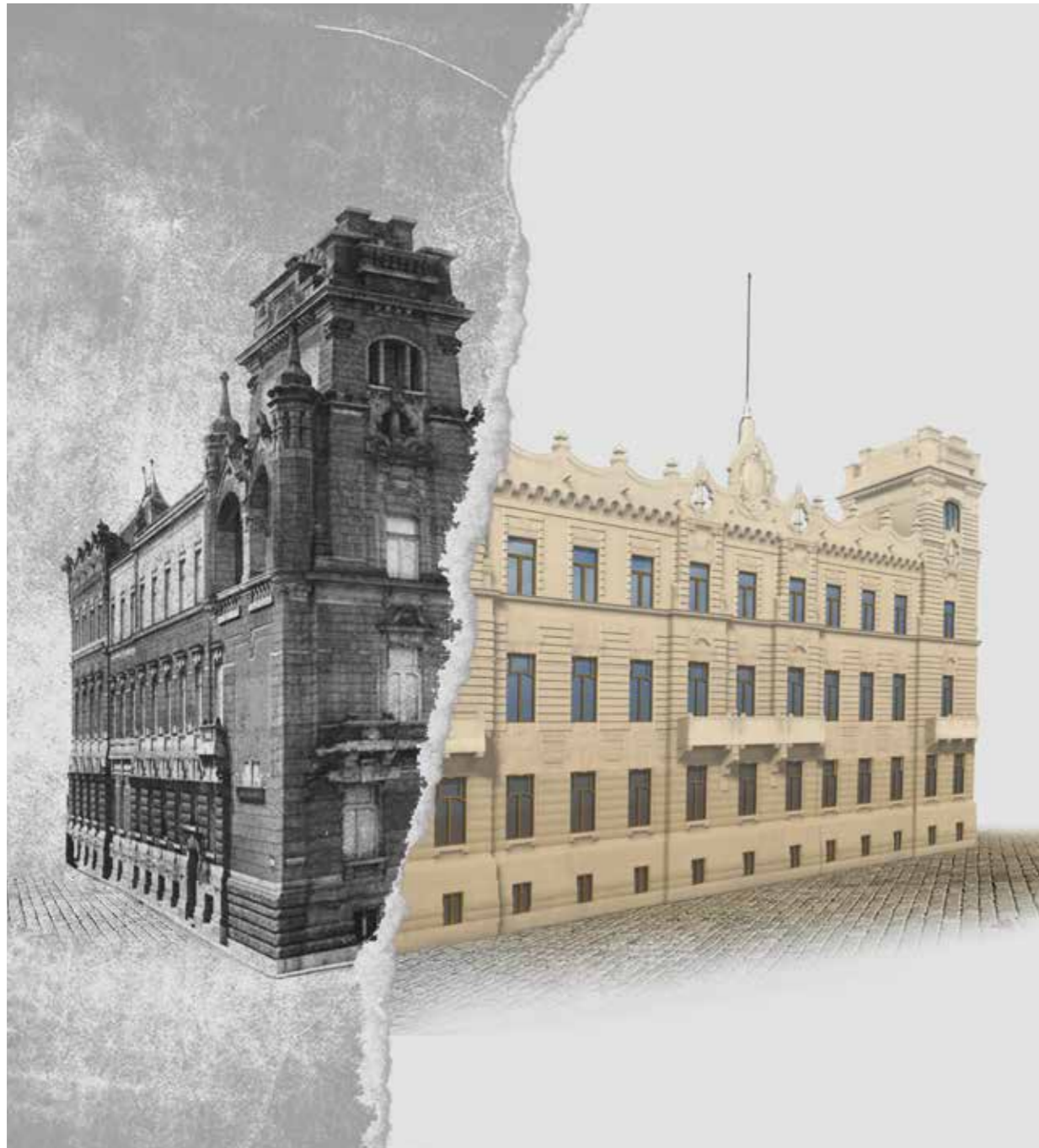

Az épület helye 2020-ban

Az épület 2023-ban

JÓZSEF FŐHERCEGI PALOTA

1906

Látványterv az újjáépülő József főhercegi palotáról

A József főhercegi palota a Szent György tér Tabán felőli oldalán állt, szemközt a Sándor-palotával. Budapest 1944-es ostroma idején a nyugati homlokzatot több belövés is érte, de az újjáépítés elmaradt. 1968 júniusában a leromlott állapotú palotát felrobbantották. A területet a Nemzeti Hauszmann Program keretében Korb Flóris és Giergl Kálmán korabeli terveihez híven állítjuk helyre. Ismét látogatható lesz a főhercegi palotához tartozó, neoreneszánsz stílusban épült egykori istálló és palotakert is. A palota újjáépítését 2021-ben kezdtük el.

A terület 2020-ban

Az épület 2023-ban

A II. világháborúban megsérült épület 1949-ben

Az épület a Palota útról – látványterv

Az újjászülető főhercegi palota a Tabán felől – látványterv

A főhercegi palotakert – látványterv

HONVÉD FŐPARANCSNOKSÁG

Dísz tér felőli homlokzat, 1896 körül

Látványterv a Honvéd Főparancsnokság épületéről

Az épület 2020-ban

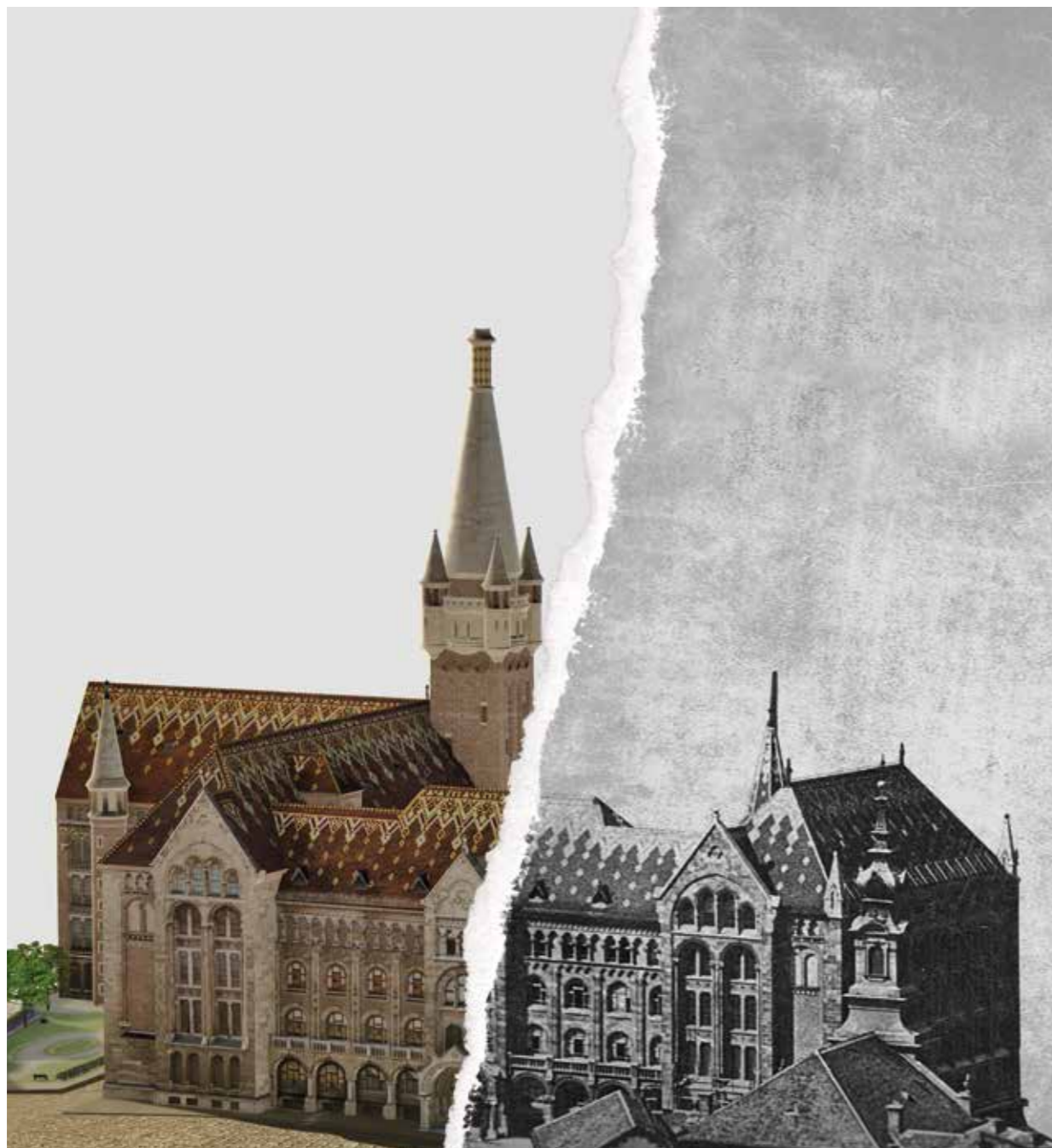

A Honvéd Főparancsnokság épülete 2023-ban

A Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokság épülete 1897-re készült el a Dísz téren, Kallina Mór tervei alapján. Tetőszerkezete a II. világháborúban megsérült, bár az épület megmenthető lett volna, 1949-ben mégis rommá nyilvánították, és fokozatosan visszabontották az első emelet magasságáig. Az épület 2012–2014 kö-

zött részleges felújításon esett át. 2021-ben indult el a kivitelezés, melynek során a Honvéd Főparancsnokságot eredeti magasságában építjük vissza. Az épület a Budavári Palotanegyed kapujaként funkcionál majd, látogatóközpont, közösségi terek és kiállítások is helyet kapnak benne.

A MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR BÉCSI KAPU TÉRI ÉPÜLETE

A romos Levéltár épülete, 1945

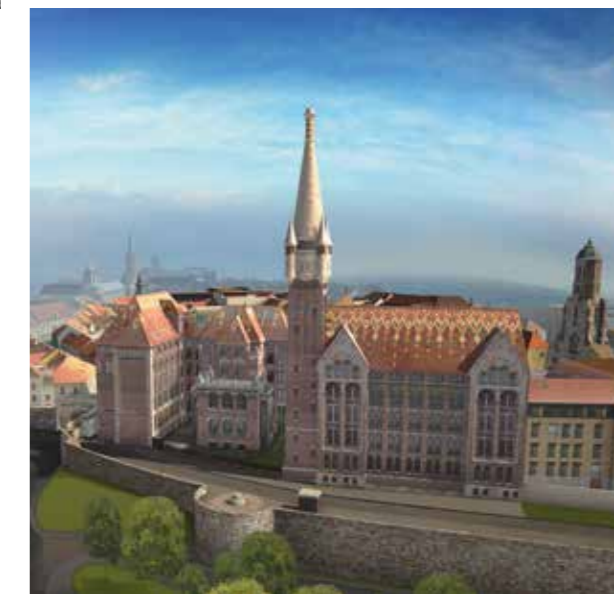
A Magyar Nemzeti Levéltár Bécsi kapu téri épületét 1923-ban vehette birtokba az intézmény. A neoromán stílusú épületegyüttest Pecz Samu tervezte, aki a megépültek mellé egy további szárnyat is álmodott a Levéltárnak, mivel az épület és az iratanyag gyarapodására számított. Ez azonban végül soha nem épülhetett fel.

A második világháború során a Levéltár súlyos sérüléseket szenvedett, hátsó tornyát helyreállítás helyett 1945 szeptemberében felrobbantották. Pecz Samu korabeli tervei helyett az 1970-es években itt építettek fel az Országos Villamos Teherelosztó brutalista

épületét, mely stílusában jelentősen elütött a környék házaitól. Miután a Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító Zrt. (MAVIR) kiköltözött az épületből 2007-ben, az többet már nem találta funkcióját és elhagyatottá, lepusztulttá vált.

A Nemzeti Hauszmann Program keretében tervezzük a Levéltár Bécsi kapu téri épületének teljes felújítását, az elbontott Teherelosztó helyén pedig felépítjük az eredeti, Pecz Samu által jegyzett épületszárnyat, és rekonstruáljuk a hátsó tornyot is. A projekt részeként kialakítjuk a Magyar Nemzeti Levéltár új látogatóközpontját és információs pontját, illetve az épület mellett létrehozunk egy rendezett parkot is. A fejlesztés hozzájárul ahhoz, hogy a Levéltárba látogatók modern, a 21. századi igényeket kielégítő környezetben ismerkedhessenek meg az épület történetével, a nemzet értékes írásos emlékeivel és az itt dolgozók áldozatos munkájával. Emellett az új szárny további területet biztosít az intézmény számára, amely kinőtte már jelenlegi épületét.

A projektnek köszönhetően ismét egy hosszú évtizedek óta elhanyagolt, az emberek elől elzárt területet újíttunk meg a budai Vár egyik kiemelt pontján, mely 21. századi tartalommal, de az eredeti környezethez illeszkedő külsővel várja majd a látogatókat.

Látványterv a Levéltár megújuló épületéről

IV. KORSZERŰ ÖRÖKSÉGVÉDELEM

Minden fejlesztésünk előtt nagy hangsúlyt fektetünk a műemléképületek tudományos kutatására, az eredmények feldolgozására és dokumentálására. A rekonstrukciók és újjáépítések nem veszélyeztetik épített és kulturális örökségünket. Célunk, hogy befejezzük a Budavári Palota és környezetének régészeti feltárását. Az ásatásokon előkerült új leleteket konzerváljuk, szakszerűen elhelyezzük, tudományosan feldolgozzuk, és hiteles, korszerű módon be is mutatjuk a nagyközönségnek. A Budavári Palota déli összekötő szárnyának és a benne található Szent István-teremnek a felújítása is falkutatással kezdődött. Ennek során többek között Anjou-kori töredékeket, a barokk palota homlokzatának részleteit és a Hauszmann kori padló burkolatának lenyomatait találták meg a szakemberek. A feltárt maradványok elősegítették a palotaszárny és a terem korhű rekonstrukcióját.

A Vöröskereszt Egylet egykori székházának pincéjében talált stukkótöredék

A Táncsics Mihály utca 9. területén végzett régészeti feltárások során előkerült kincseket „Az első bástya” című kiállításunkon mutattunk be az érdeklődőknek. Az itt végzett kutatások során találtunk drágakövekkel díszített ékszereket, egy 15-16. századra tehető mérleg-súlyt, és előkerült egy 16-17. századi gyógyszeres üveg díszes ólomkupakja is, amelyen Mária látható a gyermek Jézussal. A leletek között több érme is volt, köztük egy 1500-as évekbeli salzburgi phenning, valamint

Az első bástya című kiállításon bemutatott leletek

Középkori pénzermék, köztük II. Ferdinánd ezüst dénárja

II. Ferdinánd egy ezüst dénárja. A földből előbukkanó muskétagyolyók, edények és kályhacsempék mellett régészeink egy ezüstláncon függő áttört medált is találtak.

A Dísz tér 2. alatti terület rendezése során is szenzációs leletekre bukkantunk. A Vöröskereszt Egylet egykori székházának hosszú ideig elzárt pincéjében

Török kori cseréppipa

16-17. századi gyógyszeres üveg ólomkupakja

A Vöröskereszt Egylet egykori székházának pincéjében talált Álmos és Előd szobor, Mikula Ferenc alkotásai

megtaláltuk azokat az Álmos és Előd vezéreket mintázó, több mint 100 éves eredeti szobrokat, melyek korábban a Halászbástya északi főtornyát díszítették. Ugyanitt kerültek elő azoknak a gránittábláknak a töredékei, amelyek egykoron az épület díszlépcsőházában kaptak helyet, és a Vöröskereszt Egylet igaz-

gatótanácsának és védnökeinek állítottak emléket. A pincében egy különleges, bepecsételt díszítésű, török kori cseréppipát, kínai porceláncsészét, illetve egy több mint 170 éves érmét is találtak a szakemberek, amivel 1849-ben, a frissen megépült Lánchídon való átkelésért kellett fizetni. A törmelék alól előkerült egy

Ilyen érméssel fizettek az átkelésért a Lánchídon

17. századi kínai porceláncsésze

Az előkerült leleteket tudományosan feldolgozzuk

vörös mészkőből készült, díszített kézmosó medence, számos kőfaragvány és épülettöredék. Az értékes leletek a Budapesti Történeti Múzeum gyűjteményét színesítik majd.

A Budavári Palotanegyed körülvevő várfalak és történelmi kertek megújítását megelőző régészeti feltárások közben is sok értékes leletre bukkantak a régészek. A déli nagy rondella környezetében előkerült a földből egy nőstényoroszlánt ábrázoló dombormű, amely egykoron az úgynevezett magyar ház homlokzatát díszítette. Ezt a pihenőházat Erzsébet királyné, azaz Sisi kérésére építette Hauszmann Alajos a századfordulón, a második világháború után azonban lebontották, helyére pedig a középkori Zsigmond-tornyot építették vissza. Emellett értékes tárgyak kerültek elő a Honvéd Főparancsnokság pincészetjén talált kútból is: a főleg kerámiakorszókból és poharokból álló leletgyűttes legkorábbi darabjai a késő Árpád-korból származnak, de igazán nagy számban Zsigmond-kori, a 14-15. század fordulójáról, a 15. század első évtizedeiből származó tárgyak bukkantak felszínre.

Kerámiakorszókból és poharokból álló leletgyűttes

Sisi pihenőházának oroszlános domborműve

V. ÉLHETŐBB VÁR KIALAKÍTÁSA: AUTÓ- ÉS AKADÁLY- MENTESÍTÉS, KÖZTERÜLET-FEJLESZTÉSEK, ZÖLDFELÜLETEK MEGÚJÍTÁSA

”

**A Vár kényelmesen megközelí-
hető, ahol az itthonról és külföldről
érkezőket gondozott zöldfelületek,
izgalmas terek, változatos ízek
ösztönzik maradásra és
visszatérésre.**

Célunk, hogy a budai Vár kényelmesen megközelí-
hető legyen az itt élőknek és az idelátogatóknak egy-
aránt. A gyalogosok elsőbbségének elvét képviseljük,
azaz, ahol lehet, korlátozzuk a gépkocsiforgalmat,
és ezzel párhuzamosan megújítjuk a sétányokat és
a lépcsőket, hogy gyalog könnyebben el lehessen jutni
a Várba. Budapest hivatalos város- és közlekedés-
fejlesztési stratégiájával összhangban dolgozunk
a közösségi közlekedés kényelmes és környezetbarát
alternatíváinak (pl. akadálymentes feljutást biztosító
liftek, mozgólépcsők) kialakításán.

Elkészült a Csikós udvar az újjáépült Lovardával, a Főrséggel, a Stöckl lépcsővel és a Hauszmann-féle rámpával

Az új akadálymentes tengely legfőbb eleme: a tabáni liftpár

A Csikós udvar megújítása során elkészültünk a Palota út – Csikós udvar – Hunyadi udvar összekapcsolásával. Ennek célja az volt, hogy a Vár Tabán felőli oldalán található teraszok között akadálymentes gyalogos kapcsolatot létesítsünk. A fejlesztéseknek köszönhetően immár két, több mint 30 fő szállítására alkalmas óriáslifttel juthatunk fel a Palota útról a Csikós udvarra. 2021-ben a Budavári Palotának az Országos Széchényi Könyvtár magában foglaló épületébe is új lifteket építettünk, amelyek a Csikós udvar és a palota közötti kényelmes közlekedést biztosítják. Mindez megteremti annak a lehetőségét, hogy a turistabuszok kevésbé terheljék a városrész közlekedését, de a látogatók mégis akadálymentesen és gyorsan ériék el a főbb látnivalókat.

Kiemelt célunk, hogy megújult, tiszta és otthonos közterek fogadják a látogatókat, ezért elkezdtük lecserélni a városrész erősen megkopott, sokszor hiányos utcabútorait. Az elmúlt években modern, de a történelmi környezetbe illeszkedő padokat helyeztünk ki

a Várkapitányság által kezelt területeken, emellett több mint száz, egyedi megjelenésű szelektív hulladékgyűjtőt is telepítettünk a Budavári Palotanegyedben.

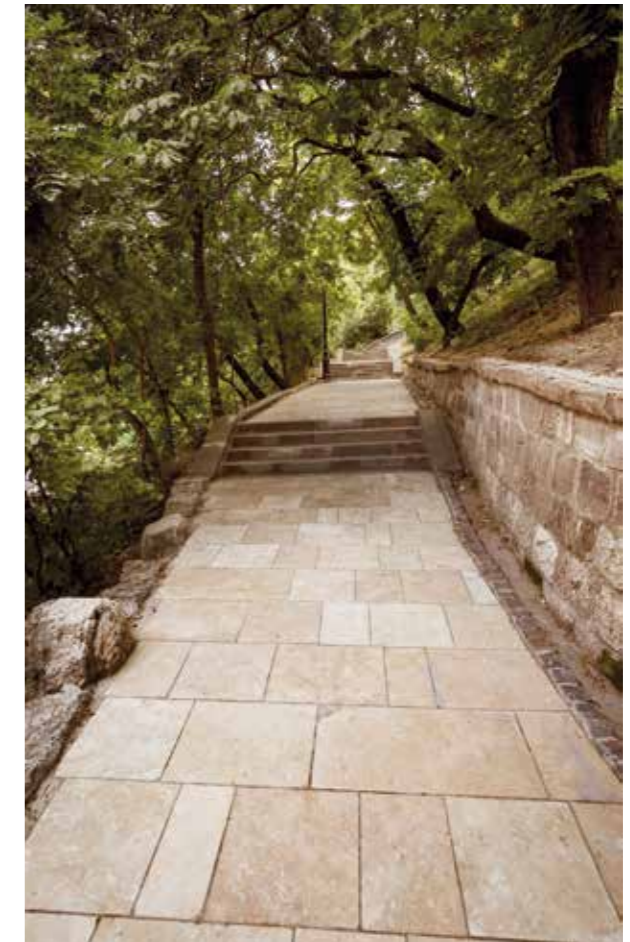
Új, szelektív hulladékgyűjtőket helyeztünk ki

ELLYPS SÉTÁNY

Az Ellyps sétány a felújítás előtt

2020 végére elkészültünk az egyedi panorámával rendelkező Ellyps sétány balesetmentesítésével. 2021-ben pedig folytattuk a sétány környezetében található zöldfelületek megújítását. A várköpeny déli oldalán végeztünk a gyilokjáró felújításával, ami egy eddig elzárt területen teremtett lehetőséget egy kellemes sétára. Célunk, hogy a várfalak mentén teljesen körbejárhatóvá tegyük a Budavári Palotát.

Az Ellyps sétány a felújítás után

Látványterv az Ellyps sétány jövőbeni kialakításáról

ZÖLDFELÜLETEK MEGÚJÍTÁSA

Minden beruházásunk során kiemelten figyelünk a környezetvédelmi szempontokra, és folyamatosan új zöldfelületekkel gazdagítjuk a városrészt. Tájépítészeti stratégiánk fő célja az egykor gazdag növényvilág megújítása és a Várban található kertek jelenleg elhanyagolt, a világörökségi helyszínhez méltatlan állapotának megszüntetése. A zöldfelületek újratervezésével, új kertek, parkok és sétányok kialakításával a magyar

kertkultúra és kertépítészet évszázados hagyományait hozzuk vissza a Várba.

Újjászületnek a Várhegyen található történelmi kertek, köztük az Újvilág kert és a Nyúlkert, a várfalakon kívülre eső Nagyasszonyok virágos kertje és a Nagyasszonyok gyümölcsös kertje.

Déli gyilokjáró a felújítás előtt

Déli gyilokjáró a felújítás után

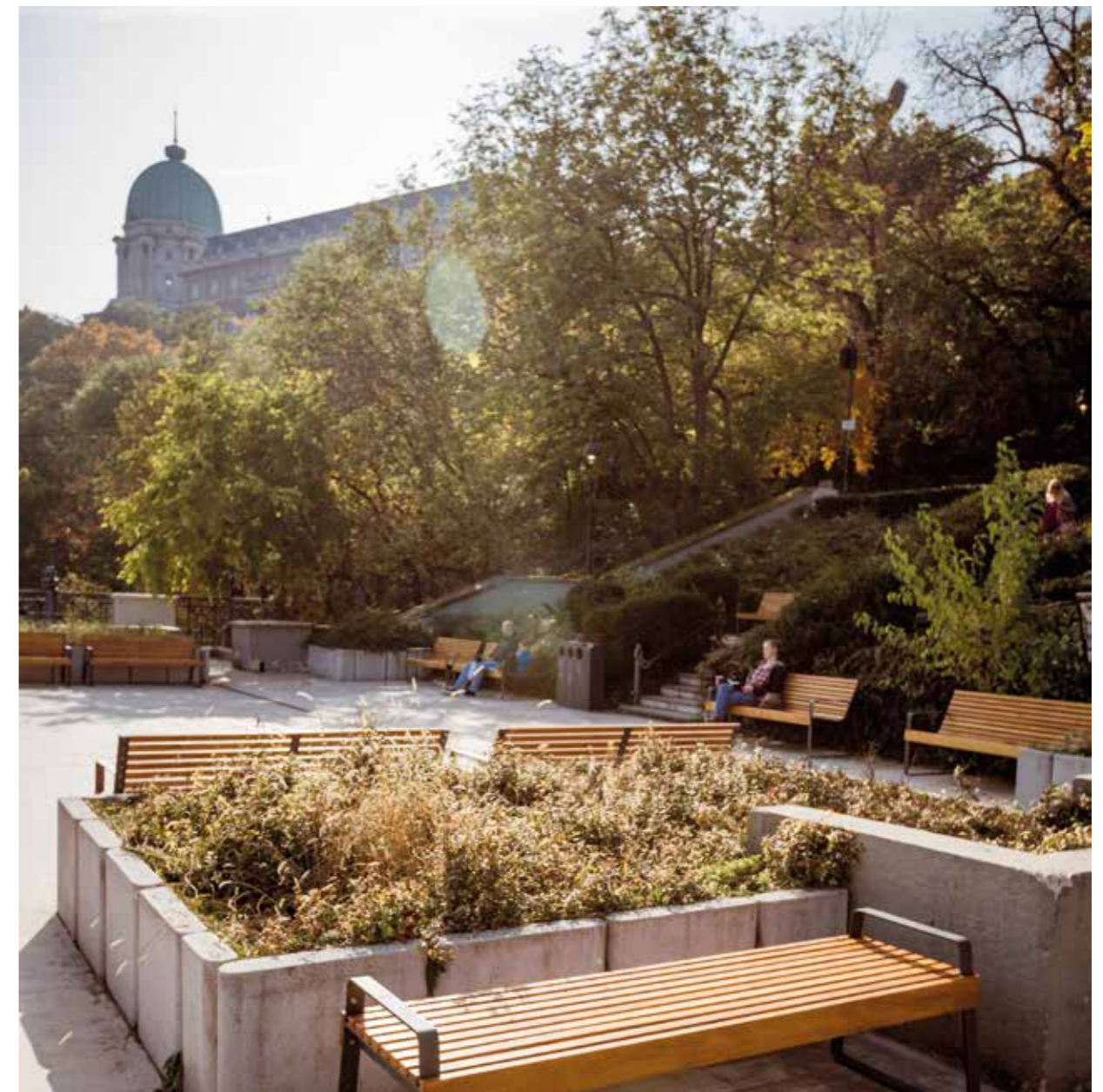
Folyamatosan gondozzuk a zöldfelületeket

Új gyalogos kapcsolatokat építünk ki

2021-ben is tovább folytatódott a Budavári Palotanegyed zöldítése és az itt található területek rendezése. A pihenésre, sétára alkalmas kertek mindig hozzátartoztak a budai Vár látképéhez, és a magyar kertművészet történetének talán legsokoldalúbb alkotásai voltak. A várlejtőkön és a Vár területén belül elhelyezkedő zöldfelületek, a várkertek és az ezekhez kapcsolódó fogadóterek, felvezető utak és panorámasétányok is-

mét visszakapják bájukat és eleganciájukat. A fejlesztések célja a természeti és kultúrtörténeti értékek megőrzése mellett az, hogy az itt élők kényelmesen sétálva, rendezett kertekben tölthessenek fel, és az idelátogatók is otthonosan érezhessék magukat. A felvezető utak, terek, parkok, sétányok 2020–2024 között ütemezetten újulnak meg.

Új padok a Budai Váralagút feletti teraszon

VÁRFALAK HELYREÁLLÍTÁSA

A várfalak jelenlegi formájukat a II. világháborút követő helyreállítási munkálatok során nyerték el. 1990 után kisebb szakaszokon történt ugyan állagmegóvás, de átfogó, a várbeli fejlesztésekkel összehangolt rekonstrukció azóta sem valósult meg. A Nemzeti Hauszmann Programban elsőként a legrosszabb állapotban lévő falszakaszok javítását végezzük el, majd ütemezetten haladunk a Budavári Palotanegyed körülvevő várfalak, bástyák, tornyok, rondellák teljes rekonstrukciójával. A várfalak felújítása a tavalyi év folyamán megkezdődött. A fejlesztés egyrészt megszünteti a helyenként balesetveszélyes szakaszokat, másrészt sokáig elzárt, be nem járható területeket nyit meg újra az érdeklődők előtt.

SZÖKŐKUTAK FELÚJÍTÁSA

A Nemzeti Hauszmann Program része a Budavári Palotanegyed két jellegzetes szökőkútjának felújítása is. A Vár legismertebb szökőkútja a Mátyás kútja, amely 2020 nyarára újult meg. A teljes körű rekonstrukció során a szakemberek megtisztították és kijavították a szobrokat, megújult a szökőkút gépészete, és megoldódtak a szerkezet vízvezetési problémái is. A kút új díszkivilágítást is kapott, így eddig nem látott színekben pompázik a szoborcsoport esténként.

2021-ben a terület másik kedvelt díszkútja, a hosszú évek óta nem működő Halászó gyerekek kútja is újjá-született. A szoborcsoport mellett annak környezetét

A teljeskörűen felújított Mátyás kútja

is megújítottuk, így a látogatók immár ismét a Hauszmann Alajos által megtervezett állapotot láthatják viszont.

A Budavári Palota századfordulós bővítésekor Hauszmann Alajos tervei alapján Jungfer Gyula műhelyében készült el a gyönyörű, kovácsoltvas Habsburg-kapu, illetve a díszes kerítés is. 2021-ben

ezek felújításával is elkészültünk: a munka során a szakemberek helyreállították a kapu kőfelületét, restaurálták a fém kovácsoltvas betéteket, pótolták a hiányzó díszítéseket és elvégezték a szükséges lakatos munkákat is. Mindemellett teljeskörűen restauráltuk a Habsburg-kapu kerítésének végén helyet foglaló turulszobrot és a kapuhoz tartozó lépcsőt is.

A megújult Halászó gyerekek terasza a szökőkúttal, a Habsburg-kapuvall és a turulszoborral

VI. A BUDAI VÁR PROGRAM- ÉS ÉLMÉNYKÍNÁLATÁNAK SZÍNESÍTÉSE

A budai Vár mind a belföldi, mind a külföldi látogatók kiemelt és kedvelt úti célja. Büszkék vagyunk rá, hogy a magyar főváros egyre népszerűbb az utazók körében, ugyanakkor fejlesztéseink során – a Várban élők igényeire is figyelemmel – azon dolgozunk, hogy a városrészt mentesítsük a többek között Barcelonában, Velencében vagy Dubrovnikban látható tömeges turizmus okozta hátrányoktól. Jogos igény, hogy az idelátogatókat magas színvonalú programokkal és élményekkel fogadjuk, és a Budavári Palotanegyed komplex területfejlesztése lehetőséget is ad a jelenlegi kulturális programkínálat színesítésére. Azáltal, hogy a Dísz tértől délre található történelmi városrész újra életre kel, és bővül a Várban elérhető élmények köre, a kiemelt helyszíneken – mint a Mátyás-templom és a Halászbástya – csökken a turisták koncentráltasága, és megvalósul a látogatók egyenletesebb eloszlása. A polgárváros tehermentesítése és a látogatók tér- és időbeli koncentráltaságának csökkentése érdekében egy jól szervezett, korszerű és hatékony látogatómenedzsment megvalósításán dolgozunk.

Az idelátogatókat világszínvonalú program- és élménykínálat várja.

Ennek megteremtése érdekében nagy hangsúlyt helyezünk a gyalogos idegenforgalom szervezésére, információs és tájékoztató pontokat alakítottunk ki a Palotanegyed területén. Az új turisztikai attrakciók mellett arra törekszünk, hogy a területen csak olyan vendéglátóhelyek működhessenek, amelyek támogatják a kulturális célok megvalósítását. 2019-től minden évben – a huszárjárőrözés nemes hagyományát ápolva – lovas huszárokkal is találkozhatnak tavasztól ősziig a Várba látogatók. A huszárjárőrözés színes eleme a Budavári Palotanegyednek, és egyaránt népszerű a magyarok és a külföldiek körében.

A Várkert Bazár számos saját szervezésű és befogadott kulturális programot valósít meg. A Várkert Irodalom és a Várkert Mozi sorozat, az ünnepekhez, valamint az országos rendezvénysorozatokhoz kapcsolódó programjaink is nagyon népszerűek. Évente közel 200 saját szervezésű rendezvényt tartunk, melyekre mintegy 60 000 látogató érkezik.

2020 ősztől több szabadtéri kiállítást is megtekinthettek az érdeklődők a Várkert Bazárban:

a Budavári Legendák című tárlaton a budai Várhoz kötődő emberek portréi és történetei kerültek a középpontba, de bemutattuk Faragó Géza plakátművész századfordulós alkotásait, illetve Pilinszky János művészetét is megismerhették a Bazárba ellátogatók. A következő időszakban a rendezvényhelyszínek fejlesztésével, újabb és újabb saját programok szervezésével azért dolgozunk, hogy még szélesebb közönséget érjünk el, és színesítsük élménykínálatunkat.

Az aktuális program itt érhető el:
<https://varkertbazar.hu/esemenyek>

A Karmelita épületegyüttes koncertterme

Hiánypótló kiállítások is nyílnak a Budavári Palotanegyed különböző pontjain. Ezek közül az első, A Hauszmann-sztori elnevezésű, 2021 májusában megnyílt tárlat, amely Hauszmann Alajos életét és munkásságát, illetve a Palotanegyed épületeinek történetét és a Nemzeti Hauszmann Program fejlesztéseit mutatja be az érdeklődőknek modern eszközök segítségével. A tárlat immár új helyszínen, a Budavári Palota déli összekötő szárnyában tekinthető meg. Emellett készülünk helyi emlékeket bemutató történeti kiállításokra is.

A 2018 végén átadott Karmelita épületegyüttes teljes rekonstrukciójával újjászületett az egykori templomtér is. A Beethoven-teremben 2021. őszén indult el Karmelita koncertek programsorozatunk, ahol az érdeklődők a magyar kultúra jeles napjain tematikus koncerteket hallgathatnak meg a legkiválóbb hazai zenészek előadásában. A koncertsorozatnak köszönhetően a főváros legrégebbi rendezvényhelyszíne született újjá.

A Hauszmann-sztori kiállítás

A Budai Várséták bővítik a terület programkínálatát

A Várkapitányság sétavezetői magyar és angol nyelven vezetett állandó és szezonális vársétákon mutatják be az érdeklődőknek a budai Vár történetét, rejtelmait és érdekességeit. A Budai Várséták első három évében megduplázódott az elindított tematikus séták száma, és egyre többen vesznek részt a programokon.

A 2021-ben indított 451 vezetésen összesen közel négyezer vendég sétált, akik közelebbről is megismerhették a budai Vár történetét és a megújítását szolgáló fejlesztéseket, a Várkert Bazárt, Sisi kedvenc várkertjeit, a Habsburg nádori kriptát és bemutattuk

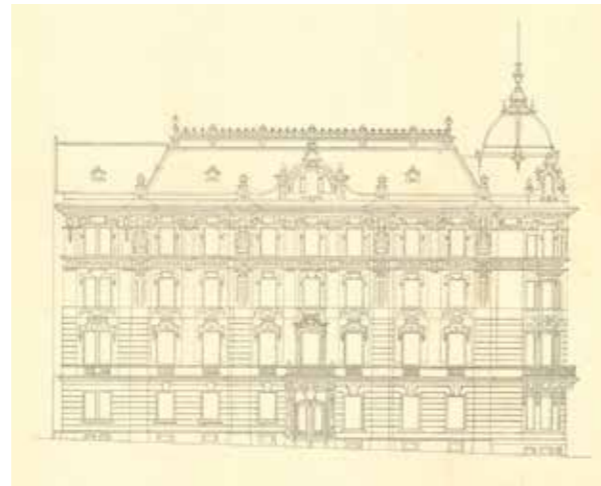

a Budavári Palota kupoláját is. 2021-ben tovább fejlesztettük a Budai Várséták kínálatát: egy interaktív élményséta keretében az érdeklődők bejárhatták a Várnegyed nyugati pincerendszerét is. A Budai Várséták tovább bővítik a budai Vár és a Budavári Palotanegyed minőségi programkínálatát, hiszen az ide látogatókat hosszú kutatómunka alapján összeállított vezetéseken, képzett szakemberek kalauzolják el a terület legizgalmasabb és leglátványosabb pontjaira. 2022 folyamán újabb tematikus vezetésekkel színesítjük programjainkat.

Habsburg nádori kriptá

HAUSZMANN ALAJOS (1847–1926)

A dualista Monarchia reprezentatív középületeinek kiemelkedő tervezője, számos budapesti magánház és villa megalkotója. Munkásságában sikerült az építészet, valamint a képző- és iparművészeti alkotások harmonikus összhangját megteremtenie. Stílusát a reneszánsz és barokk elemektől ihletett historizmus jellemzi. Legismertebb alkotásai közül kiemelkedik a New York-palota, a királyi kúria (volt Igazságügyi Minisztérium Kossuth téri palotája) és a Múzeum főépülete. Életművének csúcsa a Budavári Királyi Palota tervezése és kivitelezésének irányítása volt, amit Ybl Miklós halálát követően, 1891-ben – az elhunyt mester akarata szerint és Ferenc József magyar király és osztrák császár megbízásából – kapott meg.

A krisztinavárosi szárnyat Ybl szelleméhez hűen alkotta, létrehozva Európa egyik legelőkelőbb palotaudvarát. A dunai oldal bővítésénél már szabadabban bontakoztathatta ki saját elképzeléseit. Az épület Szent György térig történő meghosszabbításával kialakult annak jelenlegi formája, kupolával ékített szimmetrikus tömbje koronaként áll a Várhegy déli végében.

Tervezői tevékenysége mellett több mint négy évtizeden át tanított a Múzeumon, így gyakorolva jelentős hatást a hazai építészek elkövetkező nemzedékeire. Számos kitüntetést, elismerést kapott szakmai munkássága során, az 1900. évi párizsi világkiállításon Grand Prix-díjat nyert.

A VÁRKAPITÁNYSÁG MŰKÖDÉSÉT MEGHATÁROZÓ LEGFONTOSABB JOGSZABÁLYOK

- 2018. évi XLIX. törvény (Budapest-törvény)
- 154/2018. (IX. 3.) Korm. rendelet a Budai Palotanegyed területébe tartozó ingatlanok meghatározásáról
- A Budai Palotanegyed területén megvalósuló kiemelten közérdekű beruházások megnevezéséről, valamint az ingatlanok vagyonezelési feladatainak ellátásáról szóló 313/2018. (XII. 27.) Korm. rendelet.
- 1377/2014. (VII. 10.) Korm. határozat a Nemzeti Hauszmann Terv (2014–2024) kidolgozásáról

IMPRESSZUM

KIADÓ: Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zrt.
KIADÁS: 2023. május

Egyes dokumentumok az alábbi intézmények és gyűjtők szíves engedélyével szerepelnek a kiadványban:

A Főőrség épülete 1905 körül Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény	10
A Főőrség épülete 1905 körül Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény	11
A Lovarda épülete, 1912 Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény	14
A Lovarda épülete, 1912 Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény	15
Királyi Palota, 1935 Fortepan / Erky-Nagy Tibor	20
Királyi Palota, 1945 Fortepan	20
A Budavári Palota A épülete Fortepan, Lajtai László, 1932	22
A déli összekötő szárny épülete, 1905 SCHOLA GRAPHIDIS Művészeti Gyűjteménye, A Magyar Képzőművészeti Egyetem - Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium művészeti gyűjteménye	24
Korabeli Szent István-terem, 1912 Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény	27
A romos Külügyminisztérium délnyugatról, 1945 BTM Kiscelli Múzeum, Fényképtár	30
A Vöröskereszt Egylet egykori székházának nyugati homlokzata, 1904 Országos Széchényi Könyvtár	31
József főhercegi palota Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ	32
József főhercegi palota, 1906 Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény	33
József főhercegi palota, 1949 Fortepan / Archiv für Zeitgeschichte ETH Zürich / Agnes Hirschi	34
A Honvéd Főparancsnokság sérült épülete, 1945 BTM, Kiscelli Múzeum, Fényképtár	36
A Honvéd Főparancsnokság Dísz tér felőli homlokzata, 1896 körül Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény	37
Látkép az Országos Levéltárral, 1930-as évek Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény	38
A Magyar Nemzeti Levéltár romos épülete, 1945 Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár	39
Hauszmann Alajos portréja, 1910 körül Magyar Nemzeti Múzeum	56
A Vöröskereszt Egylet egykori székházának terve, 1901 Budapest Főváros Levéltára	56

A palota új dunai szárnya a kupolával és a teraszra vezető Habsburg-lépcsővel, 1912 körül
(Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ)

www.nemzetihauszmannprogram.hu

nemzetihauszmannprogram

” —

A budai Vár
közös örökségünk.
Küldetésünk,
hogy megőrizzük
és megújítsuk;
olyan helyé tegyük,
ahová mindannyian
örömmel térünk vissza.

NH

NEMZETI
HAUSZMANN
PROGRAM